

Välikysymys julkisen talouden velkaantumisesta

Eduskunnalle

2010-luvulla julkisen talouden velkaantumiskehitystä selitti erityisesti hidas kasvu ja työllisyys. Pääministeri Juha Sipilän porvarihallitus tasapainotti julkisen talouden lähes kokonaan kautensa aikana kasvutoimilla ja säästöillä. Valtiovarainministeriö suositti jo edellisiä eduskuntavaaleja edeltävässä virkamiespuheenvuorossaan vuonna 2019, että julkisen talouden vahvistamista olisi jatkettu kahdella miljardilla eurolla. Tämä ei estänyt hallitusta lisäämään pysyvästi menoja heti vaalikauden alusta alkaen.

Pääministeri Antti Rinteen ja pääministeri Sanna Marinin vasemmistohallitusten vastuuton velkapolitiikka on vaarantanut suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden tulevaisuuden. Rinteen-Marinin hallituksen velkasaldo on nousemassa jopa 40 miljardiin euroon. Hallitus on lisännyt vuosittaisia pysyviä menoja miljardeilla euroilla. Hallitus on ensimmäinen valtiontalouden menokehykset rikkonut hallitus.

Velkaantuminen jatkuu lähes 10 miljardin euron vuosivauhtia, koska hallitus ei ole tehnyt julkista taloutta vahvistavia päätöksiä. Hallitus on hoitanut kaikki eteen tulleet kriisit ja sisäiset ongelmansa velkarahalla, eikä ole kyennyt asettamaan julkisia menoja tärkeysjärjestykseen. Oppositioista on toistuvasti esitetty julkisen talouden asteittaista tasapainottamista. Hallitus on kärsinyt miljardisokeudesta ja vähätellyt opposition esityksiä.

Korkomenojen kasvu tekee julkisen talouden velkaongelmasta akuutin. Valtiovarainministeriön uudessa laskelmassa valtion korkomenot kasvavat aiemmin arvioidusta 1,5 miljardista peräti 2,6 miljardiin euroon. Korkoihin menevä summa vastaa kokoluokaltaan sisäministeriön koko hallinnonalan budjettia, johon sisältyy mm. poliisitoimen, rajavartiolaitoksen, hätäkeskuksen ja maahanmuuttoviraston menot.

Valtiokonttorin mukaan korkomenot ovat nousemassa vain viidessä vuodessa peräti neljään miljardiin euroon. Summa vastaa oikeusministeriön, sisäministeriön, tasavallan presidentin, valtioneuvoston kanslian ja eduskunnan menoja yhteensä.

Julkisen talouden jatkuva velkaantuminen johtuu hallituksen menoja kasvattavista päätöksistä ja kyvyttömyydestä tehdä taloutta vahvistavia uudistuksia. Hallitus on lisännyt menoja miljardeilla koronakriisin hoidon ja turvallisuuden vahvistamisen lisäksi myös muihin menokohteisiin aivan vaalikauden alusta lähtien. Kun kriisit ovat pakottaneet lisäämään menoja, hallitus ei ole kyennyt karsimaan samalla vähemmän tärkeistä menoista.

Suomalaiset kamppailevat nousevien hintojen ja korkojen kanssa. IMF:n mukaan velkaelvytys on osaltaan kiihdyttänyt inflaatiota, mikä heikentää kotitalouksien ostovoimaa. Nopea inflaatio on pakottanut Euroopan keskuspankin nostamaan korkoja, mikä näkyy suomalaisten asuntovelallisten korkomenojen kasvuna.

Hallitusta on varoitettu velkaantumisen vaaroista. Vaalikauden aikana valtiovarainministeriö on toistuvasti huomauttanut julkisen talouden mittavasta rakenteellisesta alijäämästä. Hallituksen asettaman Vihriälän työryhmän keskeinen suositus oli, että elvytyksen jälkeen julkista taloutta tulee vahvistaa tulevien kriisien varalle.

Nopeasta velkaantumisesta ovat huomauttaneet myös Suomen Pankki, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT), Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV), taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD, kansainvälinen valuuttarahasto IMF sekä lukuisa joukko muita talousasiantuntijoita.

Hallitus on pettänyt lupauksensa

Rinteen-Marinin hallitus sitoutui ohjelmassaan tietopohjaiseen päätöksentekoon. Talouspolitiikassa hallitus ei ole kuitenkaan noudattanut asiantuntijoiden suosituksia. Jopa hallituksen nimeämä talouspolitiikan arviointineuvosto on julkisuudessa tuskastunut siihen, ettei hallitus kuuntele suosituksia.

Hallitus lupasi ohjelmassaan vahvistaa julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä johdonmukaisesti niin, ettei julkinen talous ajaudu kestäättömän velkaantumisen uralle, joka

pakottaisi tulevaisuudessa menojen leikkauksiin tai verojen korottamiseen. Hallitus lupasi, ettei se elä tulevien sukupolvien kustannuksella.

Hallitus lupasi ohjelmassaan seurata taloustilannetta sekä työllisyys- ja tasapainotavoitteiden toteutumista jatkuvasti ja reagoida taloustilanteen edellyttämällä tavalla. Hallituksen julkisen talouden kestävyystiekartan tilannekuva on kuitenkin vuodelta 2021, vaikka Venäjän hyökkäyssota on ratkaisevasti heikentänyt sekä julkisen talouden että talouskasvun näkymää.

Hallitusohjelmassa todetaan, että työllisyyden kasvu on kestävin keino vahvistaa julkista taloutta. Hallitus tavoitteli työllisyyspäätöksiä, joiden julkista taloutta vahvistava vaikutus on kaksi miljardia euroa. VTV:n mukaan hallitus ei ole pääsemässä itse asettamaansa tavoitteeseen. Työllisyysaste on noussut, mutta ei hallituksen ansiosta. Hallituksen tärkeimmät työllisyyspäätökset vaikuttavat vasta vuosien viiveellä. Työvoimapaalveluiden siirtoa kuntiin ei ole vielä toteutettu ja työttömyysputki poistuu 2023 alkaen asteittain vuosien siirtymäajan jälkeen. Kaiken lisäksi VTV:n mukaan työllisyyspäätökset pahimmillaan heikentävät julkista taloutta yli 130 miljoonalla eurolla. Hallitus lupasi, että hallitusohjelmaa ja muita toimenpiteitä toteutetaan vaalikauden kehyksen mahdollistamissa rajoissa ja hallituksen julkiselle taloudelle asettama tavoite huomioon ottaen. Hallitus sitoutui tarkastelemaan hallitusohjelman toimenpiteitä uudelleen, mikäli niiden toteuttaminen vaarantaisi julkiselle taloudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Hallitus on pettänyt räikeästi nämä lupaukset.

Suomi tarvitsee kasvua ja työllisyyttä vahvistavia uudistuksia

Hallitus ei voi vedota keinojen puutteeseen. Asiantuntijat ovat jo vuosikausia suositelleet rakenteellisia uudistuksia, jotka vahvistaisivat talouskasvua, työllisyyttä ja julkista taloutta. Myös oppositio on vaatinut hallitusta edistämään niiden toteuttamista. Hallituksen teot ovat kuitenkin puuttuneet.

Työnteon kannustinloukkujen purkaminen edellyttää ansiotuloverotuksen keventämistä ja uudistuksia sosiaaliturvaan. Ansiotuloverotusta on kevennettävä oikeudenmukaisesti kaikissa tuloluokissa. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastaminen on yksi välttämättömistä keinoista lisätä kannustimia palata työelämään. Työttömyysturvan nousua on jarrutettava palkkatason nousua hitaammaksi, jotta työn vastaanottamisen kannustimet eivät heikkene.

Työllisyyden vahvistaminen edellyttää myös uudistuksia työmarkkinoilla, kuten aidon ja reilun paikallisen sopimisen edistämistä kaikilla työpaikoilla. Hallitus lupasi edistää vaalikauden aikana paikallista sopimista, mutta mitään ei tapahtunut. Hallitus jätti itsensä työmarkkinajärjestöjen panttivangiksi.

Suomen merkittävin kasvun este on työvoimapula. Väestö ikääntyy ja työkäisten määrä laskee, joten väestökehitys vain vaikeuttaa tilannetta. Työvoimapula ei ratkea ilman merkittävää työperäistä maahanmuuttoa ja kansainvälistä rekrytointia. Keinoja tähän ovat mm. työvoiman saatavuusharkinnan poistaminen sekä työperäisen maahanmuuton vastuun keskittäminen yksin käsiin.

Suomalaiset ansaitsevat toimintakykyisen hallituksen

Suomi ansaitsee hallituksen, joka kykenee vastuulliseen talouspolitiikkaan ja julkisen talouden ongelmien korjaamiseen. Siksi oppositio on koko vaalikauden vaatinut hallitukselta ryhtiliikettä taloudenhoidossa. Hallitus on ryhtynyt kartoittamaan menoja vasta sen jälkeen, kun vaalikauden kymmenien velkamiljardien talousarviot on jo hyväksytty.

Hallitus on epäonnistunut asettamiensa talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamisessa. Kyse on sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Tämän päivän velka on huomisen veronkorotus tai menoleikkaus. Hallitus on vastuuttomalla velkapolitiikallaan vaarantanut julkisen talouden kestävyuden ja pettänyt tulevat sukupolvet.

Oppositio katsoo, että velkaantumisen ja veronkorotusten tie on kuljettu loppuun. Suomen kokonaisveroaste on korkea kilpailijamaihimme verrattuna. Suomalaiset kamppailevat nousevien hintojen ja korkojen kanssa. Verotusta ei ole enää varaa kiristää. Suomi tarvitsee talouskasvua, pohjoismaisen työllisyysasteen sekä vastuullista menojen priorisointia.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Miksi hallitus on pettänyt keskeisen lupauksensa olla elämättä tulevien sukupolvien kustannuksella?

Miksi hallitus on luovuttanut hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta uhkaavan velkaantumiskehityksen pysäyttämässä?

Miksi hallitus ei ole tehnyt päätöksiä riittävästä uudistuksista, joilla saavutettaisiin hallituksen itse asettamat tavoitteet työllisyyden ja julkisen talouden vahvistamisesta?

Miksi hallitus on kasvattanut koronakriisiin ja Venäjän hyökkäyssotaan liittymättömiä menoja miljardeilla, vaikka julkinen talous on rakenteellisesti alijäämäinen?

Miksi hallitus ei ole karsinut vähemmän tärkeitä menoista tilanteesta, jossa koronakriisi ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat edellyttäneet uusia julkisia menoja?

Miksi hallitus ei ole noudattanut valtiovarainministeriön, talouspolitiikan arviointineuvoston, Suomen Pankin, Valtion taloudellinen tutkimuskeskuksen (VATT), Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV), taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n, kansainvälinen valuuttarahasto IMF:n ja lukuisien muiden asiantuntijoiden suosituksia julkisen talouden tasapainottamisesta?

Helsingissä 24.1.2023

Petteri Orpo, kok

Muut allekirjoittajat nimenselvennyksineen: